

Csomagolások környezetvédelmi megfelelősége értékelésének szempontjai

A CSAOSZ Titkársága hosszú ideje segíti a tagvállalatokat információkkal – a 91/2006 (XII. 26.) GKM rendelet alapján 2009. január 1-jétől kötelező – csomagolások környezetvédelmi megfelelőségi nyilatkozatának elkészítéséhez.

Az alábbiakban vázlatosan összefoglaljuk a teendőket.

Az elvégzendő feladat

A csomagolások környezetvédelmi követelményeknek való megfelelősége a honosított, összehangolt szabványoknak való megfelelés alapján, vagy azokkal egyenértékű módon igazolható. Az értékelés szempontjai, csoportosítása és a vonatkozó szabványok megnevezése az 1. táblázatban található.

A kibocsátónak a csomagolását a **gyártás és összetétel mindhárom követelménye** szerint értékelnie kell, az **újrahasználat kritériumát csak akkor, ha használ ilyen csomagolást, a három hasznosítási mód közül pedig elegendő csupán egyre** elvégezni az értékelést.

1. táblázat

1. Gyártás és összetétel	2. Újrahasználat	3. Hasznosítás
1.1. Megelőzés az anyagfelhasználás csökkentésével (MSZ EN 13428)	2. Újrahasználat (MSZ EN 13429)	3.1. Alapanyagkénti hasznosítás (MSZ EN 13430)
1.2. A csomagolásban jelen lévő négy nehézfém mérésének és ellenőrzésének a követelményei (MSZ EN 13 428) (MSZ CR 13 695-1)		3.2. Energetikai hasznosítás (MSZ EN 13431)
1.3. A csomagolásban jelen lévő veszélyes anyagok mérésének és ellenőrzésének a követelményei (MSZ EN 13 428) (MSZ CR-13 695-2)		3.3. Szerves hasznosítás (MSZ EN 13432)

A fentiek szerint elvégzett értékelés alapján a csomagolást kibocsátó feladata az **összesített gyártói megfelelőségi nyilatkozat** elkészítése (mintáját lásd a Hírlevél 13. oldalán).

A gyártói nyilatkozat kidolgozásához a **csomagolás-összetevő megfelelőségi igazolása** felhasználható, **amelynek elkészítése a csomagolószer-gyártó, a csomagolási összetevő előállítójának feladata** (mintáját lásd a Hírlevél 14. oldalán). A csomagolószer-gyártó ezen igazolást a vevője kérésére ki kell adja.

Emellett a csomagolószer-gyártóknak nem csupán az általuk szállított összetevőre vonatkozó igazolást kell elkészíteni, hanem az ezeknél alkalmazott csomagolások összesített megfelelőségi nyilatkozatát is.

Fontos itt hangsúlyozni, hogy minden esetben gyártói megfelelőség igazolásról van szó, azaz a kibocsátó maga nyilatkozik, illetve igazol. Harmadik fél, szakértő, vagy tanúsító szerv igénybevétele nem kötelező, csak lehetséges, egyes esetekben pedig ajánlott.

Első teendők: előkészítés, adatgyűjtés

Csomagolást kibocsátók feladatai

Elsőként célszerű áttekíteni, hogy a termékének fogyasztói, gyűjtő- és szállítási csomagolása milyen csomagolási összetevőkből épül fel. Ezt a munkát termékcsaládonként is el lehet végezni, az azonos anyagból, szerkezetben és módon előállított csomagolások összevonásával.

Ez az áttekintés egyben segít a **beszállítói lista** összeállításához, amely arra kell, hogy bekérjék a csomagolás-összetevők megfelelőségi igazolásait.

Meg kell állapítani, hogy a termékek csomagolásához felhasználásra kerül-e újrahasználat (többutas) csomagolóeszköz, mint pl. a sörös palack, a műanyag rekesz, az EUR rakodólap, stb.

Szükséges az egyes összetevők egy csomagolásra vonatkozó tömegadatainak megállapítása is.

A 2. táblázat teacsomagolás példáján a kiinduló adatok felméréséhez nyújt segítséget. A vastag „x” betű a gyártók által elvégzendő értékeléseket, a normál „x” betű pedig a csomagolás összetevők gyártóitól bekérendő megfelelőségi igazolásait takarják. Amint az a 2. táblázatban látható a három hasznosítási lehetőség (5., 6. és 7.) közül, csak az anyagában hasznosítás (5.) követelményrendszer kitöltését jelöltük meg, azonban a gyártó döntése, hogy a három változat közül melyiket választja, de esetleg több hasznosítási forma szerinti vizsgálatot is elvégezhet.

2. táblázat

	Fogyasztói csomagolás		Gyűjtőcsomagolás			Szállítási csomagolás		
	Karton doboz	BOPP fólia	Hpl. doboz	Tapadó-szalag	Címke	Rakodólap	Nyújtható fólia	Raklap címke
1. A térfogat és tömeg minimalizálása	x		x			x		
2. 0,01 % alatti nehézfém tartalom	X	X	X	X	X	X	X	X
3. Környezetre veszélyes anyagok minimalizálása	X	X	X	X	X	X	X	X
4. Újrahasználat	-	-	-	-	-	X	-	-
5. Anyagában hasznosíthatóság	X	X	X	X	X	X	X	X
6. Energetikai hasznosíthatóság	-	-	-	-	-	-	-	-
7. Szerves hasznosíthatóság	-	-	-	-	-	-	-	-
8. A teljes csomagolás környezetvédelmi megfelelősége	x		x			x		

Csomagolószer-gyártók feladatai

A készítendő igazolás tartalmát illetően az 1. táblázat 1.1, illetve a 2. táblázat 1. pontját kivéve megegyezik a csomagolást kibocsátók feladatával.

A csomagolószer-gyártók, azaz a csomagolási összetevők gyártói is alapanyagokból, segédanyagokból termelnek. Ennélfogva ők is be kell kérjék a saját alapanyag beszállítóiktól a nehézfém tartalomra és a veszélyes anyag minimalizálására vonatkozó információkat, hogy az erre vonatkozó igazolásukat dokumentáltan alá tudják támasztani.

Amennyiben a gyártástechnológia során a felhasznált alapanyagok mellett környezetre veszélyes anyagot („N” jelű) is felhasználnak (ez a felhasznált anyag biztonsági adatlapjának 2. pontjából kiderül), törekedni kell azok minimalizálására.

Ilyen lehet pl. egyes csomagolóanyagok esetében az oldószer-maradvány vizsgálattal való ellenőrzése.

A csomagolás-összetevő gyártója az alapanyag összetétele ismeretében tud információt adni az anyagában való, az energetikai, illetve a szerves hasznosítás lehetőségéről.

A csomagolószerszám-gyártók igazolásának megléte és szolgáltatása a feltétele a gyártók által készített összesített megfelelőségi nyilatkozat elkészítésének.

Értékelés

Gyártók (csomagolást kibocsátók) feladatai

A kibocsátónak **elsőként** – a fenti, 2. táblázat alapján – az alkalmazott csomagolás térfogatának és tömegének minimalizálását kell megvizsgálnia (1. táblázat 1.1 pont). Azt kell értékelnie, hogy a csomagolása (valamennyi funkcionális egység esetében) a feltétlenül szükséges anyagfelhasználással, méretben és tömegben készült. Ezt a vizsgálatot tíz, ún. **teljesítmény ismérv** áttekintése alapján lehet elvégezni. Ezek:

- termékvédelem,
- csomagolóeszköz gyártási folyamata,
- a csomagolás/töltés folyamata,
- logisztika,
- termékbemutatás és marketing,
- felhasználó/fogyasztó általi elfogadás,
- tájékoztatás,
- biztonság,
- szabályozás,
- egyéb követelmények.

Ezek közül az ismérvek közül kell kiválasztani azt, amelyik nem teszi lehetővé a csomagolás további egyszerűsítését. Azt kell igazolni pl. hogy további anyagminőségbeli, tömegbeli, méretbeli egyszerűsítés már a csomagolás áruvédelmi képességeinek rovására menne. Ezt technológiai kísérletekkel, belső használatra készült, méréseken, vizsgálatokon alapuló feljegyzésekkel, laboratóriumi vizsgálati jegyzőkönyvvel, stb. lehet igazolni.

Ehhez a munkához a Hírlevél 11. oldalán a tea példájára elkészített ellenőrző lista nyújt segítséget.

A **következő lépés** a beérkezett csomagolás-összetevőkre elsősorban a nehézfém és a környezetre veszélyes anyag tartalomra vonatkozó megfelelőségi igazolások ellenőrzése (1. táblázat 1.2 és 1.3 pont). A gyakorlat azt mutatja, hogy a beszállítók igazolásaikban csak a „megfelelő” kifejezést használják, számszaki adatokat nem adják meg.

E gyakorlat alapján, ha valamennyi összetevő „megfelelt” igazolással rendelkezik, úgy a teljes csomagolás is megfelelt értékelést kell kapjon, mind a nehézfém, mind pedig a környezetre veszélyes anyag tartalomra vonatkozóan. Egyes EU tagországokban azonban megkövetelhetik (ilyen pl. Dánia), hogy a nehézfém tartalom igazolása akkreditált laboratórium mérésén alapuljon.

Harmadik lépésként az újrahazsnálat kérdését kell vizsgálni (1. táblázat 2. pont).

Ha a termék gyártója nem alkalmaz többszöri töltésre tervezett csomagolás összetevőt, akkor ez a követelmény pont figyelmen kívül hagyható.

Amennyiben használ ilyen csomagolóeszközt, három feladat merül fel:

- meg kell keresni azt a kereskedelmi szerződést, amelyben a vevővel/forgalmazóval a többször felhasználható csomagolóeszköz alkalmazásáról megállapodás született. Ez háttérdokumentumként szükséges, annak igazolására, hogy szervezett keretek között valósul meg az újrahasználat,
- meg kell vizsgálni, hogy a vonatkozó szabványban felsorolt, az újrahasználatra vonatkozó, többnyire műszaki jellegű követelményeket ki tudja-e elégíteni,
- az újrahasználatra alkalmas csomagolóeszköz hulladékká válásakor valamilyen hasznosítási móddal „feldolgozható” kell legyen (úgy mint az egyszer használatos csomagolási összetevőnél).

A **negyedik lépés** a hasznosítási forma igazolása (1. táblázat 3.1-3.3 pontjait). Miután az Európai Unió a hulladékká vált csomagolások **anyagában hasznosítására** – anyagfajtánként – előír teljesítési arányszámokat, elsőként ezt a módszert célszerű vizsgálni. Így ellenőrizni kell:

- létezik-e olyan hulladékbegyűjtési anyagáram, amely keretében a kibocsátott és hulladékká vált csomagolás anyagában hasznosítható,
- a csomagolás-összetevő tartalmaz-e a hasznosítás szempontjából problémás anyagot, amely az anyag újrahasznosítását károsan befolyásolja (pl. a tömegműanyag anyagáramába lebomló összetevőt tartalmazó műanyag csomagolóeszköz bekeveredése).

A Hírlevél 12. oldalán megtalálható táblázat a tea gyűjtőcsomagolásának példájával segít a funkcionális egységenkénti hasznosítási arányszám kiszámításához. Itt lehet és kell felhasználni az előkészítési folyamat során meghatározott (lemért) csomagolás-összetevő tömegértékeket.

Az **energetikai hasznosítás** mérlegeléséhez tisztában kell lenni azzal, hogy a csomagolás-összetevő elégetéskor hőtechnikai nyereséget termel-e, azaz az elégetésre felhasznált energiánál több energia szabadul-e fel. A nyereségnek 5 MJ/kg értéket el kell érnie, amelyről a vonatkozó szabvány táblázatából is lehet tájékozódni.

A **szerves hasznosíthatóságra** vonatkozó nyilatkozatot ugyancsak az összetevő gyártójának igazolása alapján lehet kitölteni, amennyiben a kibocsátó ezen hasznosítási formáról kíván nyilatkozni. Ehhez általában a kompozitálhatóságot vizsgálat alapján igazolni kell.

Az **ötödik lépés** az értékelési eredmények összesítése, az **összesített gyártói megfelelőségi nyilatkozat** elkészítése (2. táblázat 8. pont).

Csomagolószer-gyártók feladatai

Az eljárásrend logikai felépítése azonos az előbbiével.

A csomagolószer-gyártó a 2. táblázat „1. anyagfelhasználás minimalizálása” rovatra többnyire nem tud nyilatkozni, arra a csomagolást kibocsátó képes választ adni a szállítási, tárolási, kezelési feltételek és tervezési adatok ismeretében.

A nehézfém és a környezetre veszélyes anyag tartalomról a felhasznált komponensek, alapanyagok igazolásainak figyelembe vételével tud véleményt alkotni az összetevő gyártója. Szükséges lehet azonban ellenőrző vizsgálatok elvégzésére is.

A csomagolás-összetevő újrahasználatáról akkor tud nyilatkozni, ha a megrendelővel ilyen célra alkalmas csomagolóeszköz gyártásáról és annak műszaki feltételeiről megállapodott.

A hasznosításra való alkalmasságról az összetevő-gyártója az anyagösszetétel ismeretében nyilatkozhat.

További információk, segítség

A CSAOSZ és az Magyar Szabványügyi Testület közös kiadásában megjelent a **„Magyarázatos szabványgyűjtemény a csomagolások megfelelőségének igazolására”** című kiadvány. Ez a könyv a vonatkozó szabványok érdemi részleteit tartalmazza, amelyhez szerkesztői magyarázatok és példák kapcsolódnak.

A Kiadvány a CSAOSZ Titkárságán beszerezhető személyesen (1085 Budapest, Rigó u. 3.), illetve e-mailben megrendelhető (csaosz@csaosz.hu), ára 4200 Ft áfával+postaköltség (kb 500 Ft).

A megfelelőség értékelésének elvégzéséhez segítséget nyújtott a CSAOSZ Titkársága által kidolgozott tananyag alapján a Magyar Szabványügyi Testülettel közösen szervezett **„Csomagolási szaktanácsadó tanfolyam”** is. 2007 novembere óta öt tanfolyamra került sor és 82 szakember végezte el. 2009. év első felében újból meghirdetésre kerül ez a rendezvény. Bővebb felvilágosítást Nagy Miklós szaktitkár tud adni a 313-7034 telefonon, illetve a csaosz@csaosz.hu e-mailen keresztül. Aktuális információk pedig a www.csaosz.hu honlapon található.

Ismételten felhívjuk a figyelmet, hogy a csomagolások környezetvédelmi megfelelőség igazolása a 91/2006 (XII. 26.) GKM rendelet alapján 2009. január 1-től kötelező és aki még ezt nem végezte el (célszerűen úgy, hogy a dokumentumok a minőségirányítási rendszerbe kerülnek), a munkát mielőbb végezze el.

Csomagolási összetevő (csomagolószerszám)-gyártók lehetőleg ne tagadják meg a megfelelőségi igazolásokat kiadását vevőik számára, mert ez akár piacvesztéssel is járhat és a vásárlók panasza alapján hatósági ellenőrzésre is számíthatnak.

CSOMAGOLÁS Megelőzés anyagfelhasználás csökkentéssel Ellenőrző jegyzék az értékeléshez		Csomagolás: Tea fogyasztói csomagolása	
Teljesítményismérvek	Legfontosabb/vonatkozó követelmények	Kritikus területek	Hivatkozások
Termékvédelem	Aromavédelem a termék számára	nem	T 001 technológiai leírás
A csomagolóeszköz gyártási folyamata	Mérettűrések betartása a szállítási szerződés szerint	nem	
A csomagolás/töltés folyamata	A csomagológép sebességének tartása, elakadás műszakonként meghatározott lehet	igen	CS 001 csomagolás-technológiai leírás
Logisztika		nem	
Termékbemutató és marketing		nem	
Felhasználó/fogyasztó általi elfogadás	A csomagolás tömege az elfogadott mérethez kell igazodjon	nem	
Tájékoztatás	Élelmiszer törvény előírásai	nem	
Biztonság	Origináltságot kifejező fóliaburkolat kell a dobozra	nem	
Szabályozás		nem	
Egyéb követelmények		nem	

Nyilatkozat a csomagolás anyagában való hasznosításra alkalmas funkcionális egységének százalékos arányáról

A csomagolás funkcionális egysége		Leírás: Tea gyűjtőcsomagolása		
1	Összetevő	1. összetevő	2. összetevő	3. összetevő
	Leírás	Hullámpapírlemez doboz	Tapadószalag	Címke
	Az összetevő tömegszázaléka a teljes funkcionális egységre vonatkoztatva	97	2	1
	Elfogadható-e az egész összetevő hasznosíthatónak a nemzeti, európai kereskedelmi szabványok vagy műszaki előírások alapján? Adjon részletes hivatkozásokat	MSZ EN 643:2002		MSZ EN 643:2002 és MSZ ISO 15318:2000
5	Ha az összetevő megfelel ennek a szabvány(ok)nak vagy műszaki előírásoknak, töltsé ki a 6. sort, majd ugorjon a 11. sorra és írja be, hogy 100% alkalmas az anyagában való hasznosításra. Ha nem, folytassa a 6. sorra!			
6	Tervezett anyagáram Lásd a 2. MEGJEGYZÉS-t	papír	műanyag	papír
7	Az összetevőben lévő azon alkotórészek megnevezése, amelyek valószínűleg problémát jelentenek a teljes hasznosítás során, így alternatív hasznosítás javasolható Hivatkozás a CR 13688-ra.			
8	Valószínűleg problémát okozó alkotórészek a gyűjtés és válogatás során	-	.	-
9	Valószínűleg problémát okozó alkotórészek a hasznosítás során	-	-	-
10	Azok az alkotórészek, amelyek valószínűleg negatívan befolyásolják a hasznosított anyagot	-	-	-
11	Az anyagában hasznosításra alkalmas összetevő tömegszázaléka	100	100	100
12	A anyagában való hasznosításra alkalmas funkcionális egység tömegszázaléka (11. sor X 3. sor/100)	97	2	1
13	Az anyagában való hasznosításra alkalmas összes százalékarány (12. sor összegezve)	100 %		Dátum, aláírás

Az összesített gyártói megfelelőségi nyilatkozat tartalmi követelményei:

A csomagolás (csomagolt termék) gyártójának neve és címe:

A csomagolás megnevezése és leírása:

A csomagolás-összetevők megnevezése (anyagok feltüntetésével, figyelembe véve a felvitt bevonatok, feliratok anyagait is):

A csomagolás-értékelési eredmények összesítése (csomagolás-összetevőkre vonatkozó megfelelőségi igazolások, valamint saját értékelési eredmények és/vagy kijelölt tanúsító szervezet által adott megfelelőségi tanúsítvány alapján):

Követelmény	Értékelési módszerhez referenciaként szolgáló összehangolt szabvány * jele	Értékelés eredménye	Értékelési Dokumentumok azonosítója
1.) Anyagfelhasználás minimalizálása	MSZ EN 13428		
2.) Nehézfém tartalom határérték alatti	MSZ EN 13428 MSZ CR 13695-1		
3.) Veszélyes anyag tartalom minimalizálása	MSZ EN 13428 MSZ CR 13695-2		
4.) Újrahasználat	MSZ EN 13429		
5.) Anyagában hasznosíthatóság	MSZ EN 13430		
6.) Energetikai hasznosíthatóság	MSZ EN 13431		
7.) Szerves hasznosíthatóság	MSZ EN 13432		

* vagy az illetékes ellenőrző hatóság által azzal egyenértékűnek elfogadott módszer

A megfelelés megállapítása:

(Megfelelés akkor áll fenn, ha az 1-3. pontok mindegyike, valamint az 5-7. pontok legalább egyikét tekintve az értékelés eredménye „megfelelő”. Ha a csomagolást újrahasználatra tervezték, a 4. pont szerint is megfelelőnek kell lennie.)

Az értékelési eredmények alapján ez a csomagolás megfelel a környezetvédelmi követelményeknek.

Dátum:

cégszerű aláírás

A csomagolás-összetevőre vonatkozó megfelelőségi igazolás
tartalmi követelményei

A csomagolás-összetevő gyártójának neve és címe:

A csomagolás-összetevő megnevezése (anyagok feltüntetésével, figyelembe véve a felvitt bevonatok, feliratok anyagait is):

A csomagolás-összetevőre vonatkozó értékelési eredmények összesítése (saját értékelési eredmények és/vagy kijelölt tanúsító szervezet által adott megfelelőségi tanúsítvány alapján):

1. A csomagolás-összetevőre vonatkozó értékelési eredmények összesítése:

Követelmény	Értékelési módszerhez referenciaként szolgáló összehangolt szabvány * jele	Értékelés eredménye	Értékelési Dokumentumok azonosítója
1.) Nehézfém tartalom határérték alatti	MSZ EN 13428 MSZ CR 13695-1		
2.) Veszélyes anyag tartalom minimalizálása	MSZ EN 13428 MSZ CR 13695-2		
3.) Újrahasználat	MSZ EN 13429		
4.) Anyagában hasznosíthatóság	MSZ EN 13430		
5.) Energetikai hasznosíthatóság	MSZ EN 13431		
6.) Szerves hasznosíthatóság	MSZ EN 13432		

*Vagy illetékes ellenőrző hatóság által azzal egyenértékűnek elfogadott módszer.

(Megfelelés akkor áll fenn, ha az 1-2. pontok mindegyikét, valamint a 4-6. pontok legalább egyikét tekintve az értékelés eredménye "megfelelő". Ha a csomagolás-összetevőt újrahasználatra tervezték, akkor a 3. pont szerinti vizsgálatot a csomagolás forgalomba hozójával együtt kell elvégezni.)

2. A megfelelés megállapítása: Az értékelési eredmények alapján ez a csomagolás-összetevő megfelel a környezetvédelmi követelményeknek.

Dátum:

cégszerű aláírás